

ПРОБЛЕМА ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ СЛОВАЧЧИНІ

Т.В. Ключкович

Україна, м. Ужгород, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Проблема забезпечення якості вищої освіти постала в Словаччині під дією цілого ряду об'єктивних чинників, серед яких варто назвати інтенсивну демократизацію словацького суспільства після 1989 р., нові реалії ринкової економіки, євроінтеграційний курс країни та вплив науково-технічного прогресу.

У контексті інтеграції в європейський освітній простір в Словаччині було модернізовано систему вищої освіти з метою забезпечення підготовки фахівців світового рівня. Процес інтернаціоналізації вищої освіти і науки Словацької Республіки сприяв розширенню багатосторонньої взаємодії словацьких вузів, підвищенню їх конкурентоспроможності та відкритості, покращенню якості навчання та досліджень. Словаччина долучилася до програм ЄС у сфері освіти, науки та фахової підготовки, що передбачають мобільність студентів та викладачів, партнерську участь вузів у спільних проектах. У даному контексті слід згадати такі програми як SOCRATES, Leonardo da Vinci, ERASMUS, Jean Monnet, TEMPUS, які орієнтуються на стратегічну ціль – гармонізацію розвитку вищої освіти в Словаччині із загальноєвропейським трендом. Також відбулося посилення європейського вектору в функціонуванні словацьких університетів шляхом впровадження нових дисциплін з європейською тематикою та поступової інституціоналізації європейської проблематики через центри, кафедри та інститути європейських досліджень. Тематика європейських студій імплантується не тільки до навчальних програм суспільно-гуманітарних спеціальностей, але й технічних, природничих напрямків з метою розширення бази знань для майбутніх фахівців європейського рівня.

Попри свої переваги реалізація Словаччиною євроінтеграційного курсу не тільки не зняла з порядку денного проблему якості вищої освіти, а навпаки, ще більше загострила на ній увагу громадськості, науковців та державних діячів.

Зосередження суспільного інтересу на цій проблемі також зумовлено такими об'єктивними тенденціями розвитку вищої освіти в Словаччині в кін. ХХ – поч. ХХІ ст. як стрімке зростання кількості нових вузів та студентів. Якщо в період з 1959 по 1990 рр. в Словаччині було створено 6 нових вузів, то в 1991-1992 рр. – 5, в 1993-1997 рр. – 7, в 1998-2006 рр. – 12 [1, с. 11]. З одного боку, збільшення кількості вузів, в т.ч.

приватних, сприяє плюралізації в наданні освітніх послуг, конкуренції між вузами та децентралізації управління освітою, а з іншого – потребує інноваційного і системного підходу в управлінні вищої освіти та контролем за її якістю.

В даному аспекті важливим інструментом забезпечення якості вищої освіти є державна система ліцензування й акредитації вузів, принципи функціонування якої зафіксовано зокрема у «Законі про вищі школи» [3]. Система ліцензування та акредитації постійно вдосконалюється, оскільки все ще потребує значного реформування з огляду на сучасні словацькі реалії і вимоги світових стандартів вищої освіти.

Попри низхідну тенденцію народжуваності впродовж 1980-90-х рр., в словацьких вузах постійно зростає кількість студентів. Так в період з 1990 по 2007 рр. їх кількість збільшилася в 3,4 рази (з 62103 до 209517 чол.) [1, с. 8]. Відповідно фіксується і збільшення кількості випускників вузів: в період з 1990 по 2006 рік зростає в 3,9 рази [1, с. 33]. Тобто все більше громадян отримують конкурентну освітню перевагу на ринку праці. Однак практика доводить, що не всі випускники словацьких вузів реалізуються в професійній сфері.

У Словаччині існує проблема професійної спрямованості навчання, фіксується обмеженість зв'язку в площині «теорія – практика» навчання, і в результаті – випускники проблемно реалізуються на ринку праці. Рівень безробіття серед випускників ВНЗ є вище загальнонаціонального рівня безробіття. Серед основних причин слід назвати: невідповідну якість чи профіль підготовки, відсутність досвіду роботи та практичних навичок оволодіння професією. Їх додаткове навчання чи перекваліфікація для роботодавців часто є доволі проблематичними і витратними, тому диплом вузу втрачає вирішальне значення для роботодавців. Проблема також полягає в тому, що між університетами і роботодавцями (компаніями) часто немає угод чи ustalenoї практики регулярної комунікації [1, с. 29]. В даному аспекті важливим є модифікація змісту підготовки фахівців відповідно до загальноєвропейських, регіональних чи місцевих потреб і вимог ринку праці. Водночас в освітній політиці робиться наголос на тому, що реалізація випускників на практиці повинна бути одним із головних критеріїв для фінансування державних і громадських університетів, які в даний час орієнтуються на збільшення кількості студентів у вузах.

Ріст кількості вузів зумовив потребу кваліфікованих викладачів, яких в Словаччині бракує. Цю ситуацію в університетах частково вирішують, приймаючи на роботу педагогів, що мають досвід викладання в закладах нижчого рівня або запрошуючи викладачів із закордону. Однак чимало критичних зауважень лунає з

приводу низької якості професорського складу, оскільки це безпосередньо впливає на якість випускників. Над думку Ф.Девінського, колишнього ректора Університету Коменського (м. Братислава), тільки 35 (2,3%) із 1500 професорів словацьких вузів є здатними конкурувати на світовому чи європейському науковому рівні [2]. На додаток академічна спільнота в Словаччині має досвід політичного втручання в свої основні функції, які перебувають в межах регулювання академічного права.

Ефективним засобом забезпечення якості освіти є постійний моніторинг освітнього процесу. В даному аспекті важливим є дослідження рейтингових агентств з оцінками якості освіти у вузах Словаччини. Рейтингові інституції діють на міжнародному, європейському та національному рівнях (Academic Ranking of World Universities, European University Association, Akademická rankingová a ratingová agentúra) і здійснюють систематичний збір, оцінювання й розповсюдження інформації про функціонування освітньої системи, при цьому оцінюючи якість вищої освіти на основі власних критеріїв. Оцінка якості рейтинговими інституціями має важливе значення з огляду на те, що фіксує сучасний стан освітньої системи і прогнозує її розвиток, а також може здійснювати вплив на вдосконалення навчального процесу в цілому. Хоча у нинішніх умовах рейтинги і рейтингові оцінки ще не продемонстрували виразно свою дієвість, тому інтерес до них з боку словацького суспільства залишається невисоким. Але у середньостроковій перспективі (5-7 років) можна очікувати зростання інтересу громадськості, абітурієнтів і засобів масової інформації до їх оцінок. Водночас реакція словацьких вузів на рейтингові оцінки не змусила себе довго чекати, і є різноманітною – від позитивного сприйняття до ігнорування та заперечення їх об'єктивності.

Таким чином в словацькій системі вищої освіти є ряд актуальних проблем, пов'язаних із забезпеченням якості вищої освіти, які потребують нагального вирішення в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів. При цьому важливим є об'єднання зусиль всіх суб'єктів освітнього процесу в Словацькій Республіці.

Література:

1. Řádek M. Vysoké školstvo na Slovensku – realita, problém a možné riešenia / Miroslav Řádek a kol. – Bratislava : EPPP, 2008. – 38 s.
2. Zahraničiu dokážu konkurovať len niektoré univerzity [Електронний ресурс] // Denník «SME». – 2007. – 5. decembra. – Режим доступу : <http://www.sme.sk/c/3621969/zahraniciu-dokazu-konkurovat-len-niektore-univerzity.html>
3. Zákon č. 175/2008 Z.z. o vysokých školách // Zbierka zákonov. – 2008. – Čiastka 73. – S. 1554-1614.

Надійшло до редакції 24.03.2013 року